

О. С. Білоус

к.п.н., доцент,

*Криворізький педагогічний
інститут*

*ДВНЗ «Криворізький національний
університет», м. Кривий Ріг,*

e-mail: belous.hb@gmail.com

ІМІДЖ ВИКЛАДАЧА ВУЗУ ЯК ІНТЕГРАТИВНИЙ КОМПОНЕНТ ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Професійна діяльність педагога відзначається наявністю різних характеристик, зокрема такого соціально-психологічного феномена, як імідж.

Імідж викладача вузу є інтегративним компонентом його професійної компетентності. Безліч іміджевих характеристик структурується за індивідуально-особистісним критерієм, з одного боку, і професійним – з іншого; складові іміджу викладача піддаються динаміці в уявленнях студентів на різних етапах навчання; самооцінка викладачів і оцінка студентами іміджевих характеристик педагогів значно відрізняються.

Особливе значення приділяється розгляду специфіки іміджу викладача вузу в контексті його професійної компетентності.

Психологічні дослідження міжособистісного сприйняття студентами викладачів вузу показали, що більшість із них звертають увагу на зовнішність викладача і його манеру триматися й пов'язують із цим професійні якості викладачів. О. А. Петровою було доведено, що уявлення студентів про особистісний компонент іміджу викладача вузу впливають не тільки на ставлення до досліджуваного предмета, вузу, але й на професійне самовизначення майбутнього фахівця в цілому.

Імідж реалізується в спілкуванні з метою певного впливу на суб'єкт комунікації, тому ми звертаємо увагу на наявність у педагогів навичок самопрезентації, головними цілями якої є залучення позитивної уваги й, відповідно, одержання зворотного зв'язку.

Дослідження показують, що думка

про педагога починає складатися з перших хвилин його знайомства з групою, і від цього потім буде залежати засвоєння предмета, відвідування, бажання вступати в контакт із викладачем. На першому ж занятті в студентів складається враження про характер відносин викладача зі студентами: вимогливість, увага й справедливість в оцінці поведінки студентів, почуття гумору. Для педагога найбільш розумне й найдійовіше – бути максимально природним (А. Ю. Зактейм). Сьогодні стають затребуваними виховною практикою такі особистісні якості педагога, як мистецтво спілкування, відкритість, щирість, доброзичливість, ерудиція, широкий світогляд, артистизм, чарівність, емпатія, імпровізація, фантазія, рефлексія.

Аналіз складових іміджу виявив такі професійні якості, як інтелект, знання предмета, уміння подати себе, приваблювати до себе й впливати на аудиторію, стиль проведення занять, доступність, чіткість у викладі матеріалу, пунктуальність, вимогливість, культура мови; комунікативні – почуття гумору, манера спілкуватися з аудиторією; особисті – упевненість у собі, емоційність, артистичність, манера вдягатися, доброзичливість, справедливість; позиція в міжособистісному спілкуванні – повага до студентів, звернення до них на ім'я, манера поведінки, партнерські відносини в аудиторії, рольові – статус у соціальному середовищі, репутація й ін.

Особливе значення надається володінню навичками невербальної

інтеракції. Невербальні сигнали звичайно не контролюються свідомістю, а значить – проявляють підсвідомі установки людини, і на цих даних ґрунтується ступінь довіри до педагога й інформації, яку він їм надає. Володіння невербальним компонентом іміджу містить у собі вміння викладача управляти експресією обличчя, уміння сконцентрувати на собі увагу аудиторії за допомогою емоційності й сполученої з нею виразною пантомімікою, уміння правильно розподілити увагу, спрямовану на аудиторію за допомогою вигідної просторової організації тіла.

Студентам імпонує, коли викладач емоційно «чеканить» фрази, не приховуючи своїх переконань, всім своїм видом підкреслюючи впевненість у правоті використовуваних аргументів. Така єдність манери поведінки й проголошення мови, як правило, справляє найбільше враження на студентів і прихиляє їх до нього.

Будь-яка складова іміджу педагога несе певну інформацію й, відповідно, активізує його сприйняття студентами. Соціальною складовою іміджу є установка. Таким чином, формування іміджу педагога в очах аудиторії залежить і від прийнятих у ній «установок». Аудиторія схильна до певного бачення. Сприймається легше за все те, що є звичним, знайомим, причому студент не знає, не може знати, наскільки правильно він сприйняв те або інше явище. Крім того, очікування аудиторії щодо конкретного педагога можуть формуватися на основі різних культурних, національних та інших стереотипів. Тому імідж викладача повинен відповідати очікуванням студентської аудиторії.

Результати сприйняття прямо залежать від «ефектів» сприйняття («ефект ореола», «ефект первинності», «ефект новизни», «ефект стереотипізації»). Так, ефекти й механізми сприйняття можуть серйозно спотворювати імідж педагога в очах студентів, і, разом з тим, знання про них допоможе педагогові знайти правильну

лінію поведінки в студентській аудиторії.

Проведений аналіз дозволив нам розробити дефініцію «іміджу викладача» як соціально-психологічного образу, формування якого обумовлене наявністю яскраво виражених спонтанних або усвідомлених якостей викладача, які легко сприймаються навколишніми при першому контакті і відповідному очікуванні студентської аудиторії, що є прологом до формування авторитету.

